

MUSTAFA KEMAL PAŞA VE KOMÜNİZM

25 Nisan 2021

Yıldırım Koç

Mustafa Kemal Paşa'nın komünizm ve bağımsızlık konusundaki görüşlerini en açık biçimde ifade eden kişilerden biri, Tefik Rüştü Aras'tır. Atatürk'ün uzun yıllar dış işleri bakanlığını yapmış olan Tefik Rüştü Aras'ın Doğan Avcıoğlu ile yaptığı görüşme, YÖN Dergisi'nin 30 Ekim 1964 tarihli 83. sayısında yayımlandı. Tefik Rüştü Aras'ın anlattıklarının bir bölümü aşağıda sunulmaktadır:

"CHP kurulurken sosyalist ilkeleri programına geçirmeye çalıştık. Herkesin sâyı (emeği, YK) ve kabiliyeti nispetinde müstefit olması (yararlanması, YK) prensibini koyduk. Emek ve kabiliyete göre gelir, sosyalizmin en ilkel prensibidir. Ama Hasan Saka gibi liberaller karşımıza çıktı. Atatürk, görüşleri uzlaştırmaya gitti. Prensip programda aynen kaldı, fakat sulandırıldı. (...) Atatürk'ün cihanda sulh, yurttta sulh prensibi, manasını bilmeden kullanılıyor. Aslında bu prensip, sosyalist bir görüşü ifade eder. Cihanda sulh, barışın ortak savunulmasını, kolektif barışı temsil eder. Kolektif barış fikrini, Litvinof ile birlikte ortaya attık. Birleşmiş Milletler bu görüşe uygundur. Yurttta sulh ise, sınıf mücadelesinin keskinleşmesine sebebiyet vermeden, ahenkli bir sosyal emniyet düzeni içinde kalkınma hedefini gütmekteydi. Cumhuriyetin ilk yıllarında sınıflar, tam teşekkül etmemişti. İptidai halde zenginler vardı. Sınıf şuuru pek gelişmemişti. Burjuva yaratma sevdası, birtakım aptallıkların sonucudur. Ve Atatürk'ün yurttta sulh prensibine muarızdır (karşıdır, YK)."

"Komintern'e girme teşebbüsümüzü soruyorsunuz. Anlatayım. Ben o zaman Kastamonu'da, İstiklal Mahkemesi'nde görevliydim. Yusuf Kemal Tengirşenk başkanlığında bir heyet, Rusya'ya gidiyordu. Atatürk, beni acele Ankara'ya çağırttı ve heyete katılmamı istedi. Atatürk bana şunları söyledi: 'Bir Komünist Partisi kurdurdum. Ben partiye girmedim. İsmet, Ali Fuat ve Fevzi Paşalar partiye girdiler.' Kurtuluş Savaşı'nın ilk günlerinde zayıftık, Hilafet de, Enverciler de karşımızdaydı. Batı ülkeleri, bize hayat hakkı tanımıyordu. Atatürk, 'Bizi dünya tanımazsa, komünistlerle birlik olur, kurulan yeni dünyada yerimizi alırız. Fakat memlekete yabancı eli sokmayız. Görüşümüzde samimiyiz, bu bir oyun değildir. Ama ne olursak biz oluruz, asla yabancı eli karıştırmayız' diyordu. Atatürk bana bundan sonra, 'Komünist Partiye ister gir, ister girme, git konuş' direktifini verdi. Moskova'ya giderken yolda Mustafa Suphi ve arkadaşlarına rastladım. Suphi Bey, Rus Komünist Partisi'nin emrine girmiş. Onlara 'Kars'ta kalın, beni bekleyin, sizi kabul etmez, biz Ankara komünistiyiz' dedim. Moskova'da aylarca kaldım. Komintern ile müzakere ettim. Komintern, o zamanlar kuvvetli bir teşekküldü. Rus Komünist Partisi Genel Sekreteri Stalin, Komintern'e hâkim değildi. Komintern'e sonradan Stalin'in tasfiye ettiği Zinovyev ve Kamannev hâkimdi. Komintern, Mustafa Suphi'yi tercih etti. Mücadele ettim. Suphi Bey grubu aleyhine gazetelerde yazılar yazdım. Fakat bize 'Resmi komünist, Fransızca Commoniste officiel' dediler ve Komintern'e bizi almadılar. Bunun üzerine Atatürk 'dön' dedi, döndüm. Samimi idik, alsalardı, Komintern'e girecektik. (...) Komintern'in bizi tutmamasına karşılık, Stalin bizi tutuyordu."

Tefik Rüştü (Aras), Komintern'in gazetelerinden Moscou'da 8 Haziran 1921 tarihinde yayımlanan yazısında da ("Anadolu'nun Emperyalist Batı'ya Cevabı") şunları söylüyordu: "Bugün tüm insanlığın esenliği için, çalışan ve ezilen sınıfların kurtuluşu için, insanın insan tarafından sömürülmesine son vermek için ve sömürgeciliğin esaretine son vermek için bu davanın haklılığına ve gerekliliğine inanıyorum. Bundan çok gurur duyuyorum. Kapitalizmin ve emperyalizmin, başka bir deyişle, yalancı olduğu kadar gaddar olan bu burjuvazinin mutlak iflâsı devrimci dünyanın bu atılımı karşısında kaçınılmazdır." (Tunçay, Mete, **Türkiye'de Sol Akımlar (1908-1925)**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009, s.458)

Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu’da yayınlanan Hakimiyeti Milliye Gazetesi’nin başyazılarının büyük çoğunluğu Mustafa Kemal Paşa tarafından yazılmıştır. Bu yazılarda da Türkiye’deki gelişmelerin Bolşeviklerin izlediğinden farklı bir yolda ilerleyeceği belirtilmektedir. Aşağıdaki iki alıntı, Mustafa Kemal Paşa’nın çizgisini gayet iyi özetlemektedir. (**Kurtuluş Savaşı’nın İdeolojisi, Hâkimiyeti Milliye Yazıları, Genişletilmiş 2. Basım, Kaynak Yay., İstanbul, 2004**)

“İki Komünizm”, 12 Ekim 1920

“Karl Marx da aldanmıştı, eserlerinin birinde dünyanın en rahat memleketi diye vasıflandırdığı Anadolu hiç de rahat değildi. (...) Anadolu bugün komünizm gayeleri uğrunda büyük bir mücadele yapıyor ve kati adımlarla bu yeni cihanın kapısına doğru süratle yürüyor. (...) Anadolu, Rusya’daki manasıyla haşin ve kanlı bir amele diktatörlüğüne muhtaç olmaksızın komünist olacak, gayet seri bir olgunlaşma ile kapitalist âlemden uzaklaşarak ve onunla muzafferane mücadele ederek, komünizm gayelerine kadar uzayıp giden yolların eşliğinden atlayacaktır. Bu ümide düşmek için elimizde hem alametler hem de bunun hikmetini izah edecek kıymetli sebepler var. (...) Anadolu’nun zengini de fakiri de bu memleketin asıl felaketi olan zalim kuvvetin, yani Avrupa’dan gelen kapitalizmin esiridir. (...) Bir memlekette kapitalizm zulmü dahilden değil de hariçten gelecek olursa, o memlekette zenginle fakirin aynı zulme karşı birleşmesi mümkündür. Bundan başka, hariçten gelen zulüm kuvveti bu memlekette herkesle beraber idareciler sınıfını da ezmeye, mahvetmeye karar vermiş olduğu için, en baştaki ahlaksızlar müstesna, idareciler sınıfı da seve seve, isteye isteye, hatta fedakârlıklarla öte tarafa gidiyor. Şu halde bundan bir şey anlaşılıyor ki, Anadolu’da, Rusya’daki tarzda haşin ve kanlı bir proletarya diktatörlüğü tesisine lüzum kalmaksızın komünizm gerçekleşecek ve belki de imha için sarf olunan kuvvetler canlandırmaya tahsis edileceği için, Anadolu komünizmi daha verimli, daha faydalı neticelere doğru gidecektir.” (s.97-99)

“Rus Bolşevizmi Türk Komünizmi”, 16 Ekim 1920

“Rusya’da kanlı bir inkılap, Bolşevizm namını taşıyan koskoca bir komünizm inkılabı oldu. Türkiye da aynı yola paralel olarak aynı istikamete doğru gidiyor. (...) Türkiye’de komünizm, milletin ruhundan gelen yıkıcı, yıkıcı, kırıcı ve dökücü bir ihtilal ile gerçekleşecek değildir. (...) Türkiye’yi, komünizmin halk kitleleri için muhakkak surette hayırkâr olan geleceğine götürmek isteyenler, Bolşevizm derecesinde seri ve ateşli bir inkılap için ne Rusya’daki tarzda bir doğuş ve hazırlayış ne de onda böyle kuvvetli bir silah görmüyorlar. Aynı zamanda esasen yukarı tabakadan idare edilmek lazım gelen bu hareket, yüksekten gelen bir mutlakiyet idaresinin Rusya’da bulunduğu gibi şiddetli ve inatçı bir mukavemetine de tesadüf etmiyor. Dolayısıyla Rusya’da Bolşevizmin kullandığı inkılap usullerini burada tatbik etmek istemek kadar inkılapçılıktan haberdar olmayış tasavvur edilemez. Bolşevizm inkılabı bütün komünizm hareketleri için bir örnek, bir model değil, pek kıymetli, pek canlı, pek muazzam bir rehberdir. Bu rehberden istifade etmeyi, onun gösterdiği yollardan gitmeyi ne kadar candan arzu edersek, onun usullerini şekil itibariyle aynen taklit etmekten de o derece sakınız. Her şeyde körü körüne taklitçilik fenadır; bilhassa inkılapçılıkta!” (s.100-102)

Mustafa Kemal Paşa, bir devletin ve milletin başka bir devleti ve milleti ezmediği, yönetmediği, sömürmediği; bir toplumsal sınıfın bir başka toplumsal sınıfı ezmediği ve sömürmediği; bir insanın bir başka insanı ezmediği ve sömürmediği; insanların bir diğer insana kulluk etmediği; herkesin üretime katkısı oranında toplam üretimden pay aldığı bir Türkiye ve dünya arzuluyordu. Ancak böyle bir dünyaya giden yol, Rusya’da izlenen yoldan farklı olacaktı, çünkü bizim ülkemiz farklıydı. **“Her şeyde körü körüne taklitçilik fenadır; bilhassa inkılapçılıkta!”**